

Sygn. akt XVII AmC 1260/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 października 2010 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

w składzie:

Przewodniczący: SSO Hanna Kulesza

Protokolant: apl. rad. Anna Zalewska-Walczyk

po rozpoznaniu w dniu 26 października 2010 r., w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) w P.

przeciwko (...)S.A. z siedzibą we W.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

I. Oddała wniosek o odrzucenie pozwu.

II. Uznaje za niedozwolone i zakazuje wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umowy o treści:

„Niezawiadomienie Banku o zmianie danych osobowych powoduje, że oświadczenia i zawiadomienia Banku kierowane według ostatnich posiadanych przez Bank danych i pod ostatni znany Bankowi adres korespondencyjny, uważane będą za doręczone.”

III. Nakazuje pobranie od Pozwanego (...)S.A. z siedzibą we W., na rzecz Skarbu Państwa (Kasa Sądu Okręgowego w Warszawie) kwotę 600 zł. (sześćset złotych) tytułem opłaty od pozwu, od uiszczenia której powód był zwolniony;

IV. Zasądza od Pozwanego (...)S.A. z siedzibą we W., na rzecz (...) w P. kwotę 360 zł. (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego;

IV. Zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt (...)S.A. z siedzibą we W..

/-/SSO Hanna Kulesza

Sygn. akt XVII AmC 1260/09

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 20 lipca 2009 r., powód – (...) z siedzibą w P., domagał się uznania za niedozwolone postanowienia wzorca umowy stosowanego przez pozwanego – (...)S.A. z siedzibą we W. o nazwie „Regulamin Konta dla osób fizycznych w (...)S.A.” o treści : „Niezawiadomienie Banku o zmianie danych osobowych powoduje, że oświadczenia i zawiadomienia Banku kierowane według ostatnich posiadanych przez Bank danych i pod ostatni znany Bankowi adres korespondencyjny, uważane będą za doręczone.” (§45 ust 3 Regulaminu).

W uzasadnieniu pozwu, powód wskazał, iż w jego ocenie zakwestionowane postanowienie stanowi niedozwoloną klauzulę abuzywną ponieważ jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i narusza interesy konsumentów. Nadto powód

podniósł, iż zapis ten jest sprzeczny z prawem, gdyż w sposób rażąco niekorzystny dla konsumenta przewiduje modyfikację zasad doręczania oświadczeń woli, przewidzianą w kodeksie cywilnym.

W odpowiedzi na pozew, pełnomocnik pozwanego (...)S.A. z siedzibą we W., wniósł o odrzucenie pozwu na podstawie art. 199 §1 pkt 2 k.p.c. oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Nadto pozwany wniósł o zobowiązanie powoda do wykazania legitymacji czynnej.

W uzasadnieniu wniosku o odrzucenie pozwu, pełnomocnik pozwanego powołując się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19.12.2003 r. stwierdzającą, że cyt.: „...powaga rzeczy osądzonej wyroku uznającego postanowienie wzorca umowy za niedozwolone wyłącza – od chwili wpisania tego postanowienia do rejestru ponowne wytoczenie powództwa w tym przedmiocie także przez osobę nie biorącą udziału w sprawie, w której wydano wyrok” wskazał, iż zakwestionowane przez powoda postanowienie umowne jest analogiczne z klauzulami, które są już wpisane do Rejestru klauzul niedozwolonych na podstawie wyroków Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie o sygn. AmC 43/06, AmC 107/07 oraz AmC 113/07.

W piśmie procesowym z dnia 26 listopada 2009 r., powód podtrzymał w całości żądania pozwu.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany – (...)S.A. z siedzibą we W. prowadzi działalność gospodarczą w zakresie usług bankowych. W ramach prowadzonej działalności pozwany oferuje m.in. usługę prowadzenia rachunków bankowych osobom fizycznym, dla których przygotował „Regulamin Konta dla osób fizycznych w (...)S.A.”, który zawierał zakwestionowane przez powoda postanowienie o następującej treści: „Niezawiadomienie Banku o zmianie danych osobowych powoduje, że oświadczenia i zawiadomienia Banku kierowane według ostatnich posiadanych przez Bank danych i pod ostatni znany Bankowi adres korespondencyjny, uważane będą za doręczone.”

Pozwany nie zakwestionował wiarygodności dołączonego do pozwu wzorca umownego, ani też nie zarzucił niezgodności kwestionowanego postanowienia z jego treścią, dlatego okoliczności te należało uznać za udowodnione na podstawie art. 230 k.p.c.

W tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje:

Na wstępie odnosząc się do podniesionych w odpowiedzi na pozew, wątpliwości pozwanego związanych z legitymacją procesową strony powodowej Sąd stwierdził, iż są one nieuzasadnione. Powód – (...) posiada legitymację procesową do wytoczenia powództwa o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone, ponieważ zgodnie z przedłożonym odpisem z Krajowego Rejestru Sądowego przedmiotem jego działalności ujawnionym w rejestrze jest między innymi dbanie o interesy konsumentów. Powód jest zatem organizacją społeczną w rozumieniu art.479³⁸ kodeksu postępowania cywilnego, do której zadań statutowych należy ochrona interesów konsumentów.

Odnosząc się natomiast do wniosku o odrzucenie pozwu na podstawie art. 199 §1 pkt 2 k.p.c., wskazać należy, iż jest on bezzasadny i nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd zważył, iż niniejsza sprawa nie została dotychczas zakończona prawomocnym wyrokiem, a także pomiędzy „tymi samymi stronami” nie toczy się przed sądem postępowanie „o to samo roszczenie” (art. 199 §1 k.p.c.). Fakt, że podobne postanowienia wzorca zostały już uznane przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone nie stwarza w tej sytuacji powagi rzeczy osądzonej, Sąd bada bowiem określone postanowienia wzorca, biorąc pod uwagę również inne postanowienia w nim zawarte, mogące mieć znaczenie dla oceny pod kątem ich abuzywności. W związku z powyższym powaga rzeczy osądzonej nie może dotyczyć podobnych lub nawet tożsamyh postanowień zawartych w innym wzorcu. Wyrok zakazujący stosowania określonej klauzuli dotyczy więc określonego postanowienia badanego wzorca, a nie samego wyrwanego z kontekstu postanowienia.

Takie stanowisko (w pełni podzielane przez Sąd w obecnym składzie)zajął Sąd Najwyższy, w Uchwale z dnia 7 października 2008 r. (sygn. akt III CZP 80/08) , . Zgodnie z tą uchwałą „Rozszerzona prawomocność wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone (art. 475⁴³ w związku z art. 365 k.p.c.), nie wyłącza możliwości wytoczenia powództwa przez tego samego lub innego powoda – w tym także przez organizację społeczną działającą na rzecz konsumentów – przeciwko innemu przedsiębiorcy, niebiorącemu udziału w postępowaniu, w którym zapadł wyrok, stosującemu takie same lub podobne postanowienia wzorca, jak wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ §2 k.p.c.”. Jak wskazał Sąd Najwyższy w dalszej części uzasadnienia powołanej uchwały „abstrakcyjna kontrola wzorca nie może prowadzić do generalnego wyłączenia danej klauzuli z obrotu, rzeczą sądu bowiem jest rozstrzygnięcie w konkretnej sprawie, dotyczącej określonego postanowienia konkretnego wzorca. Wydany w takiej sprawie wyrok dotyczy zatem postanowienia określonego wzorca, a nie postanowienia w ogóle. Przepis art. 385² k.c. nakazuje ponadto uwzględniać przy ocenie zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami, okoliczności zawarcia umowy oraz umowy pozostającej w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny. Podstawa faktyczna rozstrzygnięcia zatem nie musi być tożsama nawet w wypadku oceny tego samego postanowienia tego samego wzorca umownego, stosowanego przez innego przedsiębiorcę”.

Z tych względów, Sąd nie podzielił stanowiska pełnomocnika pozwanego w przedmiocie wniosku o odrzucenie pozwu , uznając go za bezzasadny i podlegający oddaleniu .

W odpowiedzi na pozew , pozwany ograniczył swoje stanowisko procesowe do wniosku o odrzucenie pozwu i zasądzenie kosztów postępowania nie ustosunkowując się do zadania pozwu – uznania wskazanego w nim postanowienia wzorca umowy za niedozwolone , natomiast na rozprawie w dniu 14 września 2010 r. pełnomocnik pozwanego podniosła , iż kwestionowana klauzula miała jedynie charakter informacyjny.

Dokonując oceny zakwestionowanej w pozwie klauzuli pod kątem rozstrzygnięcia czy ma ona charakter niedozwolonego postanowienia umownego w rozumieniu art. 385¹ §1 k.c. SOKiK zważył co następuje.

Zgodnie z treścią art.385¹ § 1 kc w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone przedmiotem oceny Sądu jest to, czy zawarte we wzorcu , kwestionowane postanowienia kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz czy skutkiem tego dochodzi do rażącego naruszenia interesów konsumentów. Nie dotyczy to jednak postanowień regulujących główne świadczenia stron, jak cena lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Decydujące znaczenie dla oceny pod kątem abuzywności tych postanowień ma fakt, czy zostały uzgodnione w sposób indywidualny.

Przesłankami abuzywności postanowień wzorca umownego jest ich sprzeczność z dobrymi obyczajami i rażące naruszenie interesów konsumenta. Istotą dobrych obyczajów jest szeroko rozumiany szacunek do drugiego człowieka. „Dobre obyczaje” to reguły postępowania zgodne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są m.in. działania wykorzystujące choćby niewiedzę, brak doświadczenia konsumenta, naruszenie równorzędności stron umowy, działania zmierzające do dezinformacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności. Chodzi więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające in minus od przyjętych standardów postępowania.

Klauzula generalna wyrażona w art. 385¹ §1 k.c. uzupełniona została listą niedozwolonych postanowień umownych zamieszczoną w art. 385³ k.c. Obejmuje ona najczęściej spotykane w praktyce klauzule uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami zarazem rażąco naruszające interesy konsumenta. Ich wspólną cechą jest nierównomierne rozłożenie praw, obowiązków lub ryzyka między stronami prowadzące do zachwiania równowagi kontraktowej. Są to takie klauzule, które jedną ze stron (konsumenta) z góry, w oderwaniu od konkretnych okoliczności, stawiają w gorszym położeniu. Wyliczenie to ma charakter niepełny, przykładowy i pomocniczy. Funkcja jego polega na tym, iż zastosowanie we wzorcu umowy postanowień odpowiadających wskazanym w katalogu znacząco ułatwić ma wykazanie, że spełniają one przesłanki niedozwolonych postanowień umownych objętych klauzulą generalną

art. 385¹ §1 k.c. W razie wątpliwości ciężar dowodu, że dane postanowienia nie spełniają przesłanek klauzuli generalnej spoczywa na przedsiębiorcy – art. 385¹ §4 k.c. Aby obalić domniemanie, że klauzula umowna zgodna z którąś z przykładowych klauzul wymienionych w art. 385³ k.c. jest niedozwolonym postanowieniem umownym należy wykazać, że została ona uzgodniona indywidualnie lub, że nie kształtuje praw i obowiązków konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając ich interesy mimo swego „niedozwolonego” brzmienia tzn. nie spełnia przesłanek z art. 385¹ §1 k.c. Dopiero po wykazaniu tej drugiej okoliczności może dojść do uchylenia domniemania abuzywności.

Zgodnie z uznanym w doktrynie poglądem klauzule abuzywne sklasyfikowano według następujących rodzajów postanowień:

- postanowienia przyznające przedsiębiorcy uprawnienie do jednostronnego kształtowania praw i obowiązków stron
- postanowienia ograniczające prawa konsumenta lub zwiększające jego obowiązki bez zachowania symetrii w stosunku do praw (obowiązków) przedsiębiorcy
- postanowienia ograniczające odpowiedzialność przedsiębiorcy
- postanowienia wyłączające lub ograniczające znaczenie rzeczywistej woli konsumenta.

W niniejszym przypadku stwierdzić należy, że konsumenci nie mieli wpływu na treść kwestionowanego postanowienia umownego, nie było ono z nimi uzgodnione indywidualnie. Przedmiotowe postanowienie nie dotyczy również głównych świadczeń stron, gdyż należą do nich tylko takie elementy konstrukcyjne umowy, bez których uzgodnienia nie doszłoby do jej zawarcia (essentialia negotii). W niniejszym przypadku są to - świadczenie usług bankowych oraz zapłata wynagrodzenia za świadczone usługi.

Do rozstrzygnięcia pozostała zatem kwestia, czy przedmiotowe postanowienie, kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy .

Uwzględniając powyższe Sąd zważył, że kwestionowana przez powoda klauzula stanowi niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art.385¹§1k.c. Treść omawianej klauzuli niekorzystnie kształtuje sytuację konsumenta poprzez zastosowanie we wzorcu umownym odnośnie składania oświadczeń woli , instytucji tzw doręczenia zastępczego , co jest niezgodne z regułą wyrażoną w treści art. 61 kc stanowiącą , że „oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła się zapoznać z jej treścią.”

Stosowanie w obrocie z konsumentami wskazanej klauzuli może doprowadzić do sytuacji, w której Bank będzie uprawniony do uznania , że klient został poinformowany np. o istotnych zmianach regulaminu, podczas gdy taka informacja w ogóle do niego nie dotrze.

Ocena , czy istniała w danym przypadku możliwość zapoznania się przez konsumenta z treścią oświadczenia woli przedsiębiorcy wymaga uwzględnienia konkretnych okoliczności sprawy. Na składającym oświadczenie woli spoczywa ciężar dowodu , że doszło ono do adresata w sposób umożliwiający mu zapoznanie się z jego treścią. Adresat oświadczenia woli może natomiast obalić domniemanie doręczenia wykazując , że nie miał możliwości zapoznania się z jego treścią.

W świetle powyższego stwierdzić należy , że umieszczenie klauzuli , o treści wskazanej w pozwie , we wzorcu umownym stosowanym w kontaktach z konsumentami prowadzi w ocenie Sądu do nieuzasadnionego uprzywilejowania przedsiębiorcy , który uzyskuje możliwość uproszczenia zasad prowadzenia swojej działalności kosztem naruszenia interesów konsumenta . Ponadto treść zakwestionowanej klauzuli może doprowadzić konsumenta do przekonania , że wynikająca z niej możliwość uznania kierowanej do niego przez Bank korespondencji za doręczoną , mimo że

faktycznie nie miał możliwości zapoznania się z jej treścią nie pozwala mu na obronę lub dochodzenie jego słuszych roszczeń poprzez możliwość obalenia domniemania doręczenia.

Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy ,że kwestionowane postanowienie niekorzystnie kształtuje sytuację konsumenta co prowadzi do zachwiania zasady równouprawnienia stron umowy.

W tej sytuacji, Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów stwierdzając, że kwestionowane postanowienie wzorca umownego stosowanego przez pozwanego kształtuje prawa konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a zatem stanowi klauzule niedozwoloną w rozumieniu art. 385¹ §1 k.c zakazał jej wykorzystywania w obrocie - art. 479⁴² k.p.c.

O obciążeniu pozwanego opłatą stałą od pozwu orzeczono na podstawie art. 113 ust. 1 oraz art. 96 ust 1 pkt 3 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.2005.167.1398)

O kosztach postępowania orzeczono stosownie do w wyniku sporu na podstawie art. 98 i 99 k.p.c., zasadzając od pozwanej na rzecz powoda koszty zastępstwa procesowego.

O publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym zarządza zgodnie z art. 479⁴⁴ k.p.c.

SSO Hanna Kulesza